

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Лютікова Павла Сергійовича на дисертацію Мунтяна Сергія Миколайовича «Адміністративно-правові засади запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки», поданого на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Економічна і політична ситуація, яка сформувалася в Україні сьогодні, військова агресія Російської Федерації проти України, її конкретне вираження в анексії Криму та інтервенції російських військ в областях, – усе це спричинило динамічні зміни в державі, особливо це вплинуло на її безпеку. Безпека як система корінних, типових властивостей будь-якої країни втілює всі сфери різних галузей життєдіяльності й розвитку людини, суспільства, держави і природи. Місце, роль і пріоритет кожного з елементів безпеки визначаються обставинами, що реально складаються на певний період часу всередині й зовні об'єкта. Тому важливого значення сьогодні набуває проблема економічної безпеки України, що є визначальною в контексті існування і розвитку України як суверенної держави

Рівень економічної безпеки держави залежить від рівня функціонування й розвитку економічної системи, у тому числі усіх компонентів у взаємозв'язку і взаємозалежності. Негативні економічні явища набувають ще більшого масштабу у зв'язку з відсутністю науково обґрунтованої державної політики, основаної на економічно безпечних орієнтирах, що передбачає розроблення теоретичних засад і використання інших наукових підходів до формування та забезпечення економічної безпеки держави в системі державного управління, а також запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки.

Тому тема дисертації обрана С.М. Мунтяном є надзвичайно актуальною, а також є дуже своєчасною і корисною як для практики правозастосування, так і для науки адміністративного права.

Тема дисертаційного дослідження сформульована відповідно до основних положень законів України «Про Національну безпеку», «Про запобігання та

протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», «Про захист економічної конкуренції»; указів Президента України «Про Стратегію національної безпеки України», «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року», «Про Стратегію забезпечення державної безпеки», «Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки», «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України»; розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки», а також плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Характеристику даного дослідження, згідно з вимогами МОН України, треба почати з визначення ступеня обґрунтованості та достовірності одержаних дисертантом наукових результатів. Про це свідчать наступні позитивні якості рецензованої праці.

Дисертація, запропонована С.М. Мунтяном, характеризується системним підходом до предмету дослідження. Структура повністю відповідає цілям і завданням дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором, та складається із вступу, трьох розділів, нерозривно пов'язаних між собою, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Така структура роботи дозволила авторіві повно охопити предмет дисертаційного дослідження, а читачу – прослідити авторський творчий задум, краще відчутти послідовність запропонованого монографічного дослідження, яке полягає у опрацюванні сучасних наукових поглядів щодо особливостей публічно-правової діяльності спрямованої на запобігання та протидію правопорушенням у сфері економічної безпеки з метою формулювання нової

моделі та правового інструментарію, здатного ефективно протистояти новим викликам і загрозам економічній безпеці.

Належний ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій обумовлено тим, що його методологічною основою є сукупність методів і прийомів наукового пізнання, що дозволяє сформулювати цілісне наукове уявлення про юридичну форму соціальних явищ, що супроводжують розвиток держави. Їх застосування характеризується системним підходом, що дає можливість досліджувати проблеми в єдності їхнього соціального змісту і юридичної форми, здійснити системний аналіз діяльності органів публічної адміністрації щодо запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки.

Теоретичним та нормативним підґрунтям дисертаційного дослідження стали наукові доробки вчених з теорії держави і права, публічного управління та адміністративного права, інших правових наук, у тому числі експертні праці та напрацювання зарубіжних дослідників. Нормативно-правовим підґрунтям для дисертаційного дослідження стали Конституція України, міжнародні нормативно-правові акти, які визначають стандарти забезпечення економічної безпеки держави та діяльності Бюро економічної безпеки України. Особлива увага приділена законодавчим та підзаконним нормативно-правовим актам, які містять матеріальні та процедурні адміністративно-правові норми, що регламентують діяльність суб'єктів запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки. Особлива увага приділена нормативно-правовим актам, що регулюють діяльність окремих суб'єктів запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки – Бюро економічної безпеки України (БЕБ України).

Переходячи до оцінки основних положень новизни, висновків дисертації слід відзначити, що у дисертації порушені не розроблені раніше наукові і практичні завдання, розв'язання яких дозволило одержати цікаві результати і виробити ряд пропозицій щодо внесення системних змін до адміністративного законодавства з метою вдосконалення адміністративно-правового регулювання

застосування превентивних і примусових заходів щодо запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки органами (підрозділами) Бюро економічної безпеки України. З урахуванням цього можна стверджувати, що новизна дисертації проявляється як у самому підході до досліджуваних проблем, так і в запропонованому способі розв'язання конкретних питань.

Логічним є те, що дисертантом запропоновано розглядати запобігання та протидію правопорушенням у сфері економічної безпеки як об'єкт адміністративно-правового дослідження, що у сукупності становить діяльність уповноважених суб'єктів у цьому напрямі її реалізації, а також суспільні відносини, що виникають у зв'язку з цим (с. 28-45).

Обґрунтовано позицію, що ризики економічній безпеці України є складним та багатоаспектним явищем, яке залежить як від об'єктивних, так і суб'єктивних факторів (с. 54). Ризики економічній безпеці України класифіковано за критеріями: 1) сфера їх прояву: виробничі; демографічні; енергетичні; зовнішньоекономічні; інвестиційно-інноваційні; макроекономічні; продовольчі; соціальні; фінансові; 2) ступінь прояву: незначні; небезпечні; особливо небезпечні; 3) дія в часі: короткострокові; середньострокові; довгострокові; 4) походження: внутрішні та зовнішні (с. 54-55).

Заслуговує на увагу авторський підхід щодо дослідження завдань запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки. Останні дисертантом запропоновано розуміти об'єктивізовану на нормативно-правовому рівні сукупність заходів, що реалізують уповноважені державою суб'єкти в межах відповідних напрямів своєї діяльності, спрямованої на забезпечення належного стану національних економічних інтересів держави, їх охорони й захисту від будь-якого роду правопорушень (с. 73). Слушним є групування завдань запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки у три групи: 1) загальні завдання; 2) спеціальні завдання; 3) завдання, що виконують окремі суб'єкти запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки (с. 77).

Дисертантом здійснено класифікацію принципів запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки: 1) загальні: верховенство права; законність; рівність; гласність, прозорість і відкритість; 2) спеціальні: оперативності; безперервності; комплексності; ефективності; пропорційності; поєднання єдиноначальності й колегіальності; превентивної активності (с. 95-96).

Дисертантом виокремлено структурні елементи системи суб'єктів запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки: 1) загальнодержавні суб'єкти – Верховна Рада України, Президент України та Кабінет Міністрів України; 2) органи судової влади; 3) правоохоронні органи зі спеціальним правовим статусом – Служба безпеки України, Державне бюро розслідувань та органи прокуратури; 4) центральні органи виконавчої влади – міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, для яких запобігання та протидія правопорушенням у сфері економічної безпеки є одним з пріоритетних напрямів їхньої діяльності (с. 113-132).

Дисертантом обґрунтовано позицію, що уповноважені державою суб'єкти у межах діяльності щодо запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки задля здійснення регулюючого впливу на дані суспільні відносини користуються найрізноманітнішим адміністративно-правовим інструментарієм, застосування якого має юридично значущі наслідки. Одним з провідних з таких адміністративно-правових інструментів запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки дисертантом названо прийняття компетентними суб'єктами нормативно-правових актів. Як адміністративно-правовий інструмент запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки розглянуто прийняття індивідуальних актів, а також укладання адміністративних договорів та вчинення інших юридично значущих дій, як то прийняття актів-планів та вчинення актів-дій (с. 132-152).

Особлива увага дисертантом звернута на реалізацію адміністративно-правових процедур запобігання та протидії правопорушенням у сфері

економічної безпеки, що пов'язано з прийняттям уповноважених державою суб'єктів відповідних рішень (с. 169). Дисертантом здійснено наукову класифікацію адміністративно-правових процедур запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки за наступними критеріями: 1) наслідків їх реалізації – правотворчі та процедури правозастосування; 2) напряму їх реалізації – контрольні-наглядові, регулятивні, дозвільні, реєстраційні, юрисдикційні; 3) напряму забезпечення – кадрове, матеріально-фінансове, інформаційне забезпечення; 4) кількості суб'єктів їх здійснення – одноособові та ті, що здійснюються у межах взаємодії (с. 169).

Акцентовано увагу на розвитку інституту взаємодії суб'єктів запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки: вдосконалення адміністративного законодавства, положення якого як визначають правовий статус таких суб'єктів, так і регламентують напрями їх взаємодії; покращення інтеграції зусиль таких суб'єктів; вдосконалення кадрового та інформаційного забезпечення даної сфери суспільних відносин (с. 187).

Дисертантом доведено, що необхідною умовою належного функціонування суспільних відносин у сфері забезпечення національних економічних інтересів, запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки є розвиток адміністративного законодавства в частині удосконалення виявлення та усунення ризиків економічній безпеці. Розвиток адміністративного законодавства в частині удосконалення виявлення та усунення ризиків економічній безпеці на думку дисертанта має бути здійснений по наступним напрямам: проведення систематизації адміністративного законодавства; підвищення ефективності санкцій за вчинення правопорушень у сфері економічної безпеки; всебічне впровадження ризик-орієнтованого підходу; розвиток правових засад функціонування електронних систем управління ризиками; підвищення прозорості адміністративних процедур; підвищення ефективності нормативно-правової регламентації взаємодії суб'єктів запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки; імплементація в національне законодавство

визнаних світових стандартів виявлення та усунення ризиків економічної безпеці (с. 201).

Поряд з викладеним, в рецензованій дисертації є положення, які сприймаються неоднозначно, видаються суперечливими або потребують додаткового обґрунтування.

1. У підрозділі 1.1 дослідження автор розкриває сутність запобігання та протидія правопорушенням у сфері економічної безпеки як об'єкт адміністративно-правового дослідження. В той же час вважаємо, що поза його увагою опинилося таке питання як загрози стану економічної безпеки держави, що потребує додаткового уточнення та висвітлення у дисертаційному дослідженні.

2. У своєму дисертаційному дослідженні автор розглядає нормативно-правові акти, що регламентують питання забезпечення економічної безпеки (підрозділ 1.2). На нашу думку, запропонована класифікація нормативно-правових актів, які регламентують зазначені питання, є неповною, оскільки поза увагою автора залишились питання судових рішень та можливості віднесення останніх до джерел права в цілому та у сфері забезпечення економічної безпеки держави зокрема.

3. У підрозділі 2.1 «Система суб'єктів запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки та місце в ній Бюро економічної безпеки» дисертант наголошує, що Бюро економічної безпеки України посідає особливе місце в системі суб'єктів запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки з огляду на ряд обставин, серед яких названо правовий статус як суб'єкта запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки визначено на рівні окремого спеціального закону України. Але, поза увагою, дисертант залишає розкриття змісту правового статусу та його елементів. Потребує додаткового пояснення зазначена позиція автора.

4. Дисертаційна робота тільки виграла, якби дисертант окремим підрозділом розглянув питання зарубіжного досвіду діяльності суб'єктів

запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки та можливість його адаптації в Україні.

5. Цілком зрозуміло, що дисертаційна робота присвячена дослідженню адміністративно-правових засад запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки. Натомість, враховуючи навіть це, уявляється, що дисертація дещо перевантажена детальним розглядом суто теоретичних питань.

Висловлені зауваження характеризують складність досліджених проблем, багато в чому мають дискусійний характер, а тому не впливають на загальну позитивну оцінку наукового дослідження.

Теоретичні положення і практичні рекомендації, які знайшли своє відображення в дисертації, можуть і в подальшому використовуватися: для подальшого розроблення питань щодо сутності й особливостей діяльності Бюро економічної безпеки України щодо запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки; для вдосконалення чинного законодавства, що регламентує процедурну складову запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки; для покращення процедури застосування превентивних і примусових заходів щодо запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки органами (підрозділами) Бюро економічної безпеки України; підготовці навчально-методичних посібників та інших навчально-методичних матеріалів.

Автореферат відповідає змісту дисертації та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Апробація результатів дослідження здійснена за вимогами МОН України і повною мірою їм відповідає.

Аналіз тексту дисертації дозволяє відмітити, що автором здійснено комплексне вивчення, теоретичний аналіз, осмислення та розгляд доктринальних ідей та практичних аспектів діяльності органів публічної адміністрації щодо запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки з метою формулювання нової моделі та правового інструментарію, здатного ефективно протистояти новим викликам і загрозам останній. Використання належної методологічної та інформаційної основ

дисертаційного дослідження надало авторові можливість отримати нові науково обґрунтовані результати, які мають як теоретичне, так і практичне значення.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, досить повно викладено в восьми наукових працях, з яких – чотири наукових статі, опублікованих у наукових фахових юридичних виданнях України, одна стаття – у наукових виданнях інших держав, трьох тезах доповідей і повідомлень на конференціях

На підставі викладеного можна зробити наступний в и с н о в о к:

дисертація Мунтяна Сергія Миколайовича «Адміністративно-правові засади запобігання та протидії правопорушенням у сфері економічної безпеки» є завершеною самостійною працею, в якій отримано ряд нових науково обґрунтованих теоретичних результатів, що в сукупності має значення для розвитку науки адміністративного права. Дисертаційна робота відповідає вимогам п. п. 9, 11-13 постанови Кабінету Міністрів України «Про порядок присудження наукових ступенів» від 24 липня 2013 року № 567 щодо кандидатських дисертацій, а її автор – Мунтян Сергій Миколайович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:
професор кафедри
публічного та приватного права
Університету митної справи та фінансів,
доктор юридичних наук, професор

Павло ЛЮТІКОВ

Лютіков Сергій Миколайович